

Člověk ve Vesmíru

Postavení člověka (případně lidstva) ve Vesmíru nemůže být posuzováno z hlediska Vesmíru, nýbrž spíše z hlediska člověka (a jeho života i jeho dějin). Nedostatek smyslu na vyšší úrovni nemusí znamenat podobný nebo ještě větší nedostatek smyslu na úrovních nižších. Např. to, že nějaký umělec, třeba básník, dosáhne velké zdatnosti až monumentálnosti ve svém díle vůbec neodvisí od toho, že se tak stane v době historicky úpadkové, neboť hodnota básně je vždy do jisté míry nezávislá na době, kdy je báseň napsána. (Pokud vůbec můžeme mluvit o nějaké závislosti, pak v tom smyslu, že dílo je navzdory své výjimečnosti neblaze poznamenáno svou dobou.) Už sám tento příklad ukazuje, jak nižší smysl se nemusí odvozovat od nějakého širšího, vyššího smyslu, ale že naopak ten vyšší smysl může růst a intenzivnit leda smysluplnému úsilí na nižší úrovni. A to platí nejen v oblasti kulturní, ale obecně evoluční: smysl vývoje na nižší úrovni se nemůže odvozovat ze smyslu na vyšší úrovni, nýbrž naopak toho vyššího smyslu může být dosahováno jen díky iniciativám na nižší úrovni. Společenská kultivace člověka se neodvozuje ze způsobu žití primátů ani vůbec živočichů, ale představuje výchozí základnu pro vytváření (ustavování) vyšších úrovní. Odtud vyplývá, že smysl života na planetě nemůže být odvozován ani měřen smyslem vývoje hvězd a galaxií, tedy ani vývoje Vesmíru (pokud je ten náš jen jeden). Smysl zkrátka roste zdola a nikoli shora.

(Písek, 190701-1.)